

Bedrijven vechten tegen de Maya's en hun journalisten in Guatemala

De 'indianen' zijn naast de bomen, de bergen, de rivieren en de meren samen met de beesten deel van de natuur. En de natuur, die wordt onderworpen aan de noden van de bevolking. En de bevolking dat zijn de blanken en de geëvolueerde en westers-georiënteerde mestiezen. Sinds de inval van de Europeanen (1524) werd de inheemse bevolking opzij geduwd. Zij kwam vooral goed van pas om als slaven en later als seizoenarbeiders de oogsten binnen te halen van dezen die ondertussen hun gronden ontvreemd hadden. Verder waren de Maya's en hun grondgebied van geen tel. De obligate diensten die de staat zijn bevolking aanreikt, bereikten de Maya's niet. Gezondheidszorg, hospitalen, onderwijs, toegangswegen, het was en is allemaal in mineur. Op dat vlak was de staat in die gebieden eeuwenlang nagenoeg afwezig. Vanuit een heel ander oogpunt dan dat van de westers-georiënteerde autoriteiten voelen de Maya's zelf zich deel van de hen omringende natuur. Vanuit hun kosmovisie weten ze dat wanneer ze de natuur geweld zouden aandoen, ze zichzelf geweld aandoen. Vandaar de zorg voor hun leefmilieu.

Wil nu dat sinds een twintigtal jaren de staat zich plots intensief gaat interesseren voor die gebieden. Neen, niet om de lokale bevolking bij te staan. Hun ondergrond is plots letterlijk goud waard. Internationale en nationale bedrijven hebben grondstoffen nodig, goud, zilver, tin, olie, energie. En de rivieren zijn een bron van energie mits ze te muilbanden met stuwdammen. Daarbij wordt de natuur en de habitat van de lokale bevolking genadeloos overhoop gegooid. De inwoners hebben geen recht van spreken. En genieten in het geheel niet van de opbrengsten van de weggesleurde hulpbronnen.

Niet te verwonderen dat er al meteen verzet kwam. Met alle gevolgen van dien.

Hieronder een van de vele voorbeelden.

In de rechtszaal voor vorming van illegale gewapende groepen

Op 26 januari 2020 werd Julio Gómez Lucas, een inheemse leider van het Chuj-volk van San Mateo Ixtatán en verdediger van de rechten van inheemse volkeren, door de politie in de gemeente Chiantla, departement Huehuetenango gearresteerd. Hij werd beschuldigd van het aanzetten tot het plegen van misdrijven, onwettige bijeenkomsten en demonstraties, vorming van illegale gewapende groepen, aanvallen, poging tot moord en het toebrengen van schade.

Een week later werd hij op huisarrest gezet door rechter Alberto Calmo, van de rechtbank van eerste aanleg die gespecialiseerd is in drugs- en milieumisdrijven in de gemeente Santa Eulalia, departement Huehuetenango. In feite ging hij samen met de lokale bevolking in het verzet tegen het Guatemalteekse bedrijf Energía y Renovación dat belast is met de bouw van twee hydro-elektrische stuwdammen in de microregio Yich k'isis ten noorden van San Mateo Ixtatán. Op zeker ogenblik werden vier elektriciteitspalen van het bedrijf beschadigd.

Op 27 januari dit jaar werd hij voor de rechter geleid.

Het Guatemalteekse bedrijf Energía y Renovación is niet aan zijn proefstuk toe. Half december 2018 werden twee mannen aangevallen en dood geschoten in San Mateo Ixtatán, Huehuetenango. Ze waren inheemse leiders en behoorden tot de Plurinationale Regering van de regio. De lokale gemeenschap beschuldigde rechtstreeks het bedrijf van de misdaad. Het Internationaal Centrum Business & Human Rights Resource hield zich met de zaak bezig.

Journalist belaagd tijdens het proces

Journalist Francisco Lucas Pedro van Prensa Comunitaria, zelf slachtoffer van een benauwend avontuur, volgde de zitting van de strafrechtzaak tegen Julio Gómez Lucas in het

Gerechtsgebouw (CAJ) van Santa Eulalia. Terwijl hij zijn journalistieke werk deed werd hij gefotografeerd door twee advocaten die Energía y Renovación S.A. vertegenwoordigen. Zijn accreditatie als journalist werd zelfs in twijfel getrokken.

Een dag later werden de beelden gepubliceerd op een Facebook-profiel onder de naam 'René Medina,' een account die bij andere gelegenheden gebruikt werd om mensen, die het water en het grondgebied verdedigen, aan te vallen en in diskrediet te brengen. Verschillende sociale nepprofielen van tussenpersonen, die de foto's publiceerden zijn naar verluidt gelieerd aan de advocaten van het hydro-elektrische bedrijf, bedoeld om hem rechtstreeks aan te vallen. 'Niemand anders had mijn foto kunnen nemen dan de genoemde advocaten, zij waren de enigen die met de benadeelden in de rechtszaal waren,' zei de journalist.

Het gebied van Huehuetenango wordt beheerst door machtsnetwerken die banden hebben met de drugshandel, conservatieve politici en transnationale ondernemingen. Journalistiek bedrijven in een dergelijke regio wordt een kritieke opdracht, daar de vrijheid van meningsuiting van degenen die verslag uitbrengen aan voorwaarden en beperkingen onderworpen wordt. Het wordt nog moeilijker als het gaat om gemeenschapsjournalisten.

Met de dood bedreigd

Reeds in 2012 werd journalist Francisco Lucas Pedro zelf gecriminaliseerd door het Spaanse bedrijf Ecoener Hidralia Energía / Hidro Santa Cruz, omdat hij zich verzette tegen de bouw van twee waterkrachtcentrales op het grondgebied van het Maya Q'anjob'al-volk.

Acht jaar lang werd hij schuldig bevonden en liep er een arrestatiebevel tegen hem. Hij werd er van beschuldigd een terrorist te zijn en verschillende misdrijven te hebben gepleegd tegen de onderneming. Hij verstopte zich nooit en ontvluchtte ook het grondgebied niet. Daarentegen bleef hij door zijn leiderschap, onderzoek en journalistiek werk bijdragen aan de verdediging van de natuurlijke hulpbronnen en de organisatie van de gemeenschap.

Hij werd op 21 december 2019 dan toch gearresteerd aan de uitgang van de gemeente Santa Eulalia Huehuetenango door een radiopatrrouille van de Nationale Civiele Politie PNC. Op 26 december werd hij overgeplaatst van Huehuetenango naar de hoofdstad, waarbij hij van de ene radiopatrrouillewag naar de andere werd overgebracht.

Hij herinnert zich hoe verschrikkelijk die overplaatsing was op die beruchte 26ste december. In de gevangenis van Santa Eulalia kwam een politieman naar hem toe en zei hem te vertrekken. Zonder verdere uitleg zetten ze hem in de open laadbak van een politiepick-up. De enige gedachte die door zijn hoofd schoot was ingegeven door de onzekerheid van het ongewisse wat ze met hem zinnens waren en waarheen ze hem brachten. Tijdens een reis van twaalf uur werd hij 22 keer overgeplaatst van de ene pick-up truck van een radiopatrrouille naar een andere. De autoriteiten van de Politie en het penitentiair systeem noemen dit soort overplaatsing '*per bergketen*', ongeacht of ze 's nachts reizen, of het koud is of onder de regen.

De inheemse leidster en winnares van de 'Nobelprijs voor de Vrede 1992,' Rigoberta Menchú Tum, sprong in de bres: 'Ik eis de onmiddellijke vrijlating van Francisco Lucas, mede-Maya q'anjob'al, mensenrechtenverdediger en journalist,' zei ze via haar sociale netwerken.

Een Guatemalteekse rechtbank beval zijn vrijlating na die gevangenisstraf van 14 dagen die hem te beurt viel wegens de reactivering van de strafzaak die in 2012 was aangespannen door het Spaanse bedrijf. Het gerechtshof van Hoog Risico B van de hoofdstad, voorgezeten door plaatsvervangend rechter Celada Galindo, deed de uitspraak. Er werd besloten dat

doorslaggevende bewijzen ontbraken in het voordeel van de beschuldigde. En dit nadat het Openbaar Ministerie reeds sinds 2016 had bevestigd dat de strafklacht gesloten was.

Triomfantelijke terugkeer

Op 10, 11 en 12 januari 2020 reisde de Karavaan voor Leven en Vrijheid over de weg tussen de hoofdstad Guatemala en Santa Cruz Barillas, Huehuetenango om hem te vergezellen op zijn terugkeer naar het grondgebied van de Q'anjob'al.

Tijdens de driedaagse reis stopte de karavaan in verschillende gemeenten. Bij elke halte verwelkomden de aanwezige gemeenschappen hem en eisten zij het recht op om hun grondgebied te verdedigen. Daarbij verklaarden zij dat zij vastbesloten waren om te strijden voor de bescherming van de natuurlijke hulpbronnen en de mensenrechten in het land.

Maar op 20 februari plunderden onbekenden zijn kantoor, gelegen in de busterminal van de gemeente Santa Cruz Barillas. Aangekomen bij zijn verblijfplaats stelde hij vast dat het metalen luik geforceerd was, het meubilair en kantoorbenodigdheden vernield en enkele voorwerpen gestolen. De inbraak en de diefstal deden zich duidelijk voor in de context van zijn illegale aanhouding in december 2019 en daaropvolgende invrijheidstelling, naast een reeks intimidaties, aanvallen en bedreigingen die hij via sociale netwerken en telefoongesprekken over zich heen kreeg.

Sinds 2012 tot nu toe werden reeds eenentwintig mensen het slachtoffer van politieke gevangenschap in het noordelijke territorium van Huehuetenango: Santa Eulalia, San Mateo Ixtatán en Barillas. Alle rechtszaken zijn gekoppeld aan de verdediging van het water en de natuurlijke hulpbronnen. Achter de beschuldigingen en de strafrechtelijke processen zitten hydro-elektrische bedrijven, burgemeesters van de gemeenten en ambtenaren van de staat.

In heel het land werden gedurende 2020, een van de gewelddadigste jaren van het decennium voor de Guatemalteekse pers, volgens het 'Waarnemingscentrum voor Journalisten' van de Vereniging van Journalisten van Guatemala (APG) 149 gevallen van geweld tegen journalisten gemeld. De 'Eenheid voor Toegang tot Informatie' van het Openbaar Ministerie meldde op haar beurt dat het Bureau van de Openbare Aanklager voor Misdrijven tegen Journalisten 139 klachten over agressie ontving.

Bronnen:

* Frontlinedefenders:

<https://www.frontlinedefenders.org/es/case/indigenous-human-rights-defender-julio-gomez-lucas-detained>

* Prensa Comunitaria:

<https://www.prensacomunitaria.org/2020/01/guatemala-lider-maya-francisco-lucas-es-declarado-inocente/>